

Divji šparglji - kmetijska kultura z velikim potencialom

REZULTATI POSKUSA IN PROJEKTA: Tehnologija obvladovanja zapleveljenosti in razrasti lišajev in mahov v pridelavi sadik divjih špargljev in poskusna pridelava na kmetijah

Čas trajanja projekta: od 11.12.23 do 11.12.24

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO**

 PROGRAM
RAZVOJA
PODEŽELJA

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Pilotni projekt je delo partnerjev:

Član partnerstva
Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica Vodilni partner
Trajnice Golob-Klančič
Biotehniška šola Šempeter
Vesna Žižmond, kmetija
Bioteca d.o.o.
Jernej Mazej, dopolnilna dejavnost na kmetiji
Kogoj Filip, kmetija
Dolores Juretič, kmetija
Zdenka Žakelj s.p.

Viri financiranja:

Projekt je sofinanciran iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in iz proračuna Republike Slovenije. Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014 – 2020 izvaja Ministerstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Projekt je bil odobren kot pilotni projekt v okviru ukrepa M16 – Sodelovanje: podukrepa 16.2 – Razvoj novih proizvodov, procesov in tehnologij (PRP 2014 – 2020).

Problem:

V zadnjih letih se zaradi neenakomerne razporeditve padavin, visokih poletnih temperatur in pojava novih bakterijskih in virusnih boleznih opušča pridelava gojenih špargljev. Alternativno strokovne službe vidimo v pridelavi divjih špargljev.

Značilnosti divjega šparglja

Kljub temu, da pri nas v naravi raste le v Primorju je divji špargelj (*Asparagus acutifolius*) zelo trpežen na nizke temperature. Gojiti bi ga bilo mogoče skoraj povsod po Sloveniji. Je nezahteven, dolgoživ, odporen na bolezni in škodljivce.

Sezona divjih špargljev je zelo kratka, začne se v mesecu aprilu in traja do julija. Vrhunec nabiranja divjih špargljev je okrog prvomajskih praznikov. Lahko rastejo tudi zelo zgodaj spomladi. Na zelo sončnih legah lahko nabiramo poganjke divjih špargljev že sredi meseca februarja. Najdemo jih v najtežje prehodnih krajih, v zaraščenih dolinah in ob potokih, pogosto na obronkih gozda in v družbi robide in šetraja.

Žal obstajajo zakonske omejitve za nabiranje večjih tržnih količin prosto v naravi. Zapisane so v Zakonu o gozdovih ter tudi v Pravilniku o varstvu gozdov. Komerzialno lahko nabira gozdne sadeže le registrirani lastnik gozda, rekreativni nabiralci pa le manjše količine za lastno uporabo. Prekomerno nabiranje bi namreč lahko ogrozilo ekološko, socialno in proizvodno funkcijo naravnega ekosistema.

Naravno rastišče:

V naravi rastejo na polnem soncu, v polsenci dreves ali na robu jase med grmovjem. Le redko v gosti senci. Rastline, ki dobijo premalo svetlobe so pretegnjene rasti in šibke.

Običajno rastejo na skromnih, kamnitih tleh saj tam nimajo konkurence rastlin, ki bi jih s hitro rastjo prerastle. Za rast potrebujejo odcedna tla.

Rastline so dvodomne, kar pomeni da se na nekaterih rastlinah razvijejo le moški cvetovi, na drugih pa le ženski.

Semena dozoriijo konec jeseni in v začetku zime. Če želimo vzgojiti sadike iz semena, je to čas, da se odpravimo v naravo, saj zrela semena rada odpadejo na tla ali pa jih pojedo ptiči.

Tehnologija pridelave na vrtu ali polju

Samoniklo rastejo v sredozemskih regijah Evrope, vendar se lepo prilagajajo različnim rastnim razmeram. Gojimo jih lahko povsod tam, kjer raste sivka (*Lavandula angustifolia*).

Če jih gojimo v dobro odcedni zemlji, zlahka in brez škode preživijo -20°C ali celo nižje temperature. Preizkusili smo jih v različnih regijah Slovenije pri čemer ni bila uporabljena nobena oblika zimske zaščite.

Ta rastlina je bila posajena v Logatcu pred več kot desetimi leti.

Rastline so zaradi globokih in močnih korenin zelo odporne na sušo, vendar je za večji pridelek priporočljivo namakanje v sušnih obdobjih.

Oskrba z vodo je najpomembnejša v obdobju takoj po sajenju rastlin na prosto. Rastline razvijejo zelo globok koreninski sistem in si vodo poiščejo same. Tehnologija pridelave je zelo podobna gojenju zelenih špargljev (*A. officinalis*). S to razliko, da raste *A. acutifolius* počasneje in živi dlje. Produktivni ostanejo več desetletij. Potrebuje rodovitna, odcedna, pH nevtralna ali alkalna tla na sončni ali polsenčni legi.

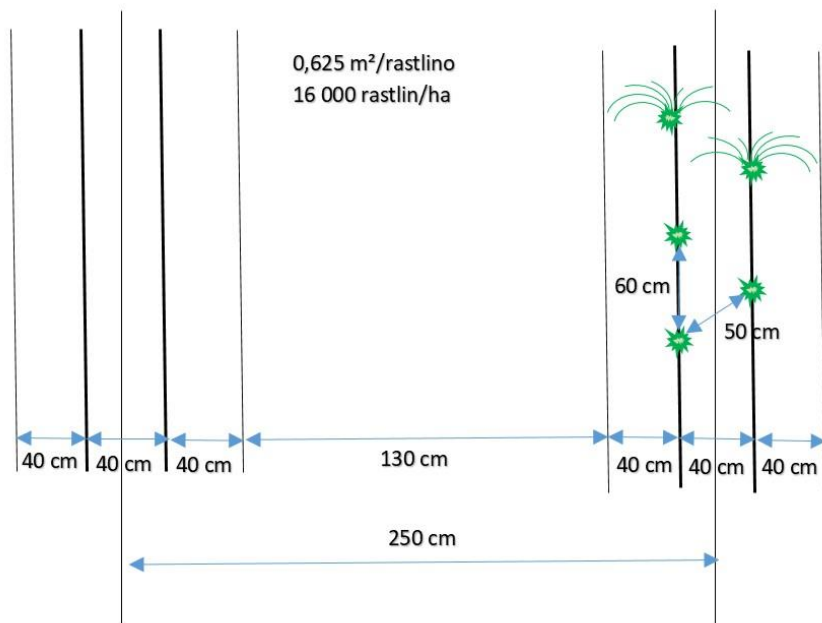
Prilagajanje tržiču

Rast poganjkov lahko z enostavnim tehnološkim prijemom spodbudimo kadarkoli tekom rastne sezone. Vse nadzemne dele preprosto porežemo in če je suša, rastline temeljito zalijemo. Ta ukrep izvajamo ko so rastline že dovolj stare in imajo močan koreninski sistem.

Naprava nasada

Koliko rastlin posaditi na dano površino, naj sadimo v eno ali dve vrsti, kako široka naj bo pot med vrstami, to so vprašanja ko se odločamo za proizvodni nasad.

Našli smo rešitev, ki nam najbolj ustreza. Sadimo v dve vrsti, ki sta med seboj razmaknjeni 40 cm, rastline razporedimo izmenično tako, da je razdalja med rastlinami 60 cm (glej skico). Če potrebujemo za hojo največ 1,3 m, moramo za razrast rastlin upoštevati vsaj 40 cm. Na hektar je potrebnih 16.000 rastlin.

Sadике vzgojene v lončkih lahko sadimo na prosto skoraj celo leto, da le zemlja ni zmrznjena. Idealna je pozna jesen, saj se takrat temperature spustijo, a rastline še ne počivajo. Poleg tega jeseni pričakujemo padavine, ki bodo zadostile potrebam po vodi dokler posajene sadike ne bodo razvile globokih korenin in si bodo vodo lahko iskale same.

Sajenje pomladi je tudi zelo primerno pri čemer pazimo, da tal ne obdelujemo če so premokra, ter, če sajenju sledi sušno in toplo obdobje je priporočljivo sveže posajene sadike zaliti.

Sadike divjega šparglja

Vzgojimo jih iz semena. Trenutno so sadike v Sloveniji na voljo le v Vrtnariji Trajnice Golob-Klančič. Zaradi distribucije do kupcev je proizvodnja načrtovana v lončkih.

Seme posejejo v setvene plošče. Mlade sejančke, ko razvijejo vsaj dva lista nato posamično prepakirajo v lončke, tu rastejo več mesecev. Divji špargelj razvije korenine v globino, kar je lepo vidno, ko damo sadiko iz lončka.

Korenine oblikovane v rastlinjaku v par mesecih vzgoje.

Problem pri vzgoji sadik v lončkih

Zelo velika nadloga, ki se pojavi med vzgojo sadik divjega šparglja so lišaji in mahovi, ki ovirajo rast rastlin in so v kombinaciji s pleveli zelo neprivlačni na pogled. Zaradi tega pa je potrebno v času vzgoje sadik to razrast očistiti ali celo sadike presajati. Ti ukrepi pa povišajo proizvodno ceno sadike.

Poskus z zastirkami

V poskusu v poletnem času rasti letošnjih sadik v lončkih smo se odločili, da preizkusimo tri različne cenovno ugodne zastirke iz naravnih materialov. Na štirih kmetijah je poskus potekal na prostem, na treh pa v rastlinjakih. Uporabljene zastirke pa so bile slama, miskant in drobna frakcija lubja. Vsaka kmetija je vzgajala 112 sadik, ki so rastle v polsenci. V novembru smo opravili končni pregled in ovrednotenje. Rezultat poskusa je pokazal, da se je na vseh lokacijah najbolje obnesla zastirka iz lubja. Tudi ostali dve zastirki sta bili zadovoljivi, je pa bilo doziranje zastirke iz lubja časovno najmanj zahtevno in tudi ni bilo izpiranja pri zalivanju.

Na kontrolnih sadikah se je mah in lišaji pojavil na vseh lokacijah.

Zaključek poskusa

Skupno je bilo v poskus vključenih več kot 700 sadik na sedmih lokacijah na prostem in rastlinjakih. Ob zaključku smo ugotovili, da je vsaka zastirka je pri vzgoji sadik učinkovita, tako zaradi zadrževanja vlage in tudi oviranja rasti plevelov in mahov. Izbira same zastirke je tako odvisna od razpoložljivega časa za ročno doziranje in od dostopnosti in cene materialov na trgu.

Lahko pa tudi zaključimo, da je za manjše sadilne lončke primernejše drobno lubje, ker ga lažje nasujemo, se ne izpira, veter ga ne odnaša in nenazadnje je naravno rastišče divjega šparglja redke gozd, kjer je prst tudi naravno prekrita z gozdnim odpadkom.

Primerjava uporabnosti divjega in gojenega šparglja

Z organizacijo kuharskih delavnic v okviru projekta pa smo želeli pokazati, da je divji špargelj v kulinariki popolnoma enakovreden gojenemu. Število jedi, ki jih iz njega lahko pripravimo je neomejeno. Lahko pa tudi navedemo, da je vsebnost dobrih sestavin v njem višja kakor pri gojenih.

Vsebine delavnic so dosegljive na spletni strani nosilca projekta https://kmetijskizavod-ng.si/panoge/dopolnilne_dejavnosti/2024112710245487/divji_sparglji_asparagus_acuti_folius_recepture_za_pripravo_preprostih_jedi/

Pričakovanja

Gojenje divjega šparglja na njivskih površinah je pri nas še novo in ni tradicionalno. Danes velja, da se divje rastline nabira v naravi. Vendar je tako kot pri nabiranju ostalih rastlin tudi pri šparglju samo vprašanje časa do kdaj bo to še možno.

Prekomeren odvzem iz narave lahko ogrozi ekosistem, tega pa se vsak dan bolj zavedamo.

Drugi pomemben vidik pa je velika poraba časa za nabiranje in nemogoče usklajevanje ponudbe in povpraševanja. Resni dobavitelji pa morajo kupcu zagotavljati dobavo surovin v skladu z njihovimi potrebami. Le kontrolirana pridelava bi v prihodnje to lahko omogočila.

V prihodnje lahko pričakujemo na trgu zadostno količino sadik za napravo novih nasadov, z odpravo tehnoloških pomanjkljivosti pri vzgoji sadik pa tudi ekonomsko sprejemljivo ceno. Z uporabo zastirke se bo namreč ročno delo zmanjšalo in čas vzgoje sadik skrajšal.

Pričakujemo lahko pridelavo tudi v ostalih regijah po Sloveniji saj je možno divji špargelj gojiti tudi v ostrejših klimatskih razmerah. Navdušili bi radi predvsem zelenjadarje, ki se s pridelavo gojenih špargljev že ukvarjajo in bi tako razširili svoj asortiment ponudbe.

Predvsem pa bi lahko prišli do primerjave o vrednosti gojenih in divjih špargljev pri delu, stroških in nenazadnje zaslužku.

Strateški cilji na področju kmetijstva, ki smo jim sledili

- Povečanje produktivnosti
Z vzgojo sadik omogočamo gojenje na njivskih površinah.
- Prilagajanje podnebnim spremembam
Divji špargelj odporen na bolezni, sušo, neenakomerne padavine
- Povečanje usposobljenosti
Navdušiti predvsem mlade pridelovalce
- Ohranjanje biotske raznovrstnosti v kmetijski krajini
Gojenje preprečuje ropanje narave
- Spodbujanje pridelave in trženja
Večje potencialne količine za trg
- Povečanje horizontalne in vertikalne povezanosti
Vzgoja sadik za proizvodne površine

Zaključki

Šele zadostna pridelava sadik iz domačega okolja lahko omogoči širjenje proizvodnje na njivah, uporabe ekoloških tehnoloških prijemov in spreminjanje potrošniških navad. Večja proizvodnja z nižjimi stroški bo pomenila cenovno ugodne in vsakemu dosegljive nakupe divjih špargljev brez povzročanja škode naravi.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

PILOTNI PROJEKT

UKREP M16

PODUKREP 16.2

Vsebino zapisale: Linda Kogoj, Mojca Rehar Klančič

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO**

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

**KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
NOVA GORICA**